

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2547 พบว่า หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้นจาก 82,485 บาท ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 104,571 บาท ในปี พ.ศ. 2547 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.4 (ตารางที่ 1.1) ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนที่คิดเป็นร้อยละ 65.8 ของหนี้สินทั้งหมด ประกอบด้วยหนี้สินที่เกิดจากการซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 36.5 และหนี้สินเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคร้อยละ 29.3 (ตารางที่ 1.2) โดยภาคที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ภาคเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ส่วนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3 จังหวัด พบว่า หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2547 ลดลงจากปี พ.ศ. 2545 อย่างไรก็ตาม การที่อัตราการเพิ่มขึ้นของหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในภาคเหนือในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2545 มากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 32.5 นั้น อาจมีผลมาจากการที่ในปี พ.ศ. 2545 หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในภาคเหนืออยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้เมื่อเทียบกับหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในภาคเหนือในปี 2547 แล้ว พบว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงมาก

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2539-2547 พบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนของอัตราการเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ ในขณะที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3 จังหวัด พบว่ามีสัดส่วนของอัตราการเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนน้อยที่สุด (ตารางที่ 1.1)

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมของครัวเรือนในแต่ละภาคนั้นพบว่า แต่ละภาคมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน คือ ส่วนใหญ่กู้ยืมเพื่อนำไปใช้จ่ายในครัวเรือน โดยกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3 จังหวัด กู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนร้อยละ 78.3 โดยนำไปซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 54.0 และใช้จ่ายอุปโภคบริโภคร้อยละ 24.3 รองลงมาคือเพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 17.8 และกู้เพื่อใช้ทำการเกษตรร้อยละ 0.9 ในภาคกลางกู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนร้อยละ 63.9 โดยนำไปซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 39.2 และใช้จ่ายอุปโภคบริโภคร้อยละ 24.7 รองลงมา

ตารางที่ 1.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามภาค พ.ศ. 2539-2547

หน่วย : บาท

ภาค	2539		2541		2542		2543		2544		2545		2547		ค่าเฉลี่ย	
	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน	รายได้	หนี้สิน
ทั่วราชอาณาจักร	10,779	52,001	12,492	69,674	12,729	71,713	12,150	68,405	12,185	68,279	13,736	82,485	14,963	104,571	12,719	73,875
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(7.9)	(17.0)	(1.9)	(2.9)	(-4.5)	(-4.6)	(0.3)	(-0.2)	(12.7)	(20.8)	(4.5)	(13.4)	(3.8)	(8.2)
กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัด ^{1/}	21,947	122,307	24,929	131,740	26,742	115,711	25,242	126,527	24,365	133,660	28,239	157,730	28,185	155,622	25,664	134,757
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(6.8)	(3.9)	(7.3)	(-12.2)	(-5.6)	(9.3)	(-3.5)	(5.6)	(15.9)	(18.0)	(-0.1)	(-0.7)	(3.5)	(4.0)
ภาคกลาง	10,907	46,046	12,643	64,887	12,786	63,407	13,012	69,579	12,807	62,555	14,128	76,278	16,355	115,184	13,234	71,134
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(8.0)	(20.5)	(1.1)	(-2.3)	(1.8)	(9.7)	(-1.6)	(-10.1)	(10.3)	(21.9)	(7.9)	(25.5)	(4.6)	(10.9)
ภาคเหนือ	8,331	39,234	9,779	58,682	10,253	73,013	8,652	56,199	8,930	63,977	9,530	57,535	10,885	94,893	9,480	63,362
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(8.7)	(24.8)	(4.8)	(24.4)	(-15.6)	(-23.0)	(3.2)	(13.8)	(6.7)	(-10.1)	(7.1)	(32.5)	(2.5)	(10.4)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,388	36,204	8,546	56,011	8,138	60,329	7,765	52,494	8,281	47,549	9,279	66,034	10,139	83,278	8,505	57,414
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(7.8)	(27.4)	(-4.8)	(7.7)	(-4.6)	(-13.0)	(6.6)	(-9.4)	(12.1)	(38.9)	(4.6)	(13.1)	(3.6)	(10.8)
ภาคใต้	9,846	37,875	11,461	53,685	10,953	57,123	11,186	54,136	10,914	54,250	12,487	76,124	14,469	92,126	11,617	60,760
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)			(8.2)	(20.9)	(-4.4)	(6.4)	(2.1)	(-5.2)	(-2.4)	(0.2)	(14.4)	(40.3)	(7.9)	(10.5)	(4.3)	(12.2)

หมายเหตุ : 1. ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปกติจะทำการสำรวจปีเว้นปี แต่เนื่องจากในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

จึงทำการสำรวจทุกปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 จึงกลับมาสำรวจปีเว้นปีเช่นเดิม

2. ตัวเลขในวงเล็บเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละจากระยะเดียวกันปีก่อน ยกเว้นในกรณีที่มีการสำรวจปีเว้นปี จะใช้ค่าเฉลี่ยของอัตราเติบโต

^{1/} นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549ก)

กู้เพื่อใช้ทำการเกษตรร้อยละ 21.3 และกู้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 13.7 ภาคเหนือ กู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนร้อยละ 60.9 โดยนำไปซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 32.5 และใช้จ่าย อุปโภคบริโภคร้อยละ 28.4 รองลงมากู้เพื่อใช้ทำการเกษตรร้อยละ 25.3 และกู้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 12.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนร้อยละ 63.0 โดยนำไปใช้จ่ายอุปโภคบริโภคร้อยละ 38.5 ซึ่งแตกต่างจากภาคอื่น และซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 24.4 รองลงมากู้เพื่อใช้ทำการเกษตรร้อยละ 20.4 และกู้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 14.4 ส่วนภาคใต้กู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนร้อยละ 56.4 โดยนำไปใช้จ่ายอุปโภคบริโภคร้อยละ 28.8 เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำไปซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินร้อยละ 27.5 รองลงมา กู้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 19.0 เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3 จังหวัด และกู้เพื่อใช้ทำการเกษตรร้อยละ 15.8 (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เป็นรายภาค พ.ศ. 2547

หน่วย : บาท

วัตถุประสงค์การกู้ยืม	ทั่วประเทศ	กรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด ^{1/}	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	104,571	155,622	115,184	94,893	83,278	92,126
1) เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	68,747	121,851	73,641	57,750	52,429	51,930
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(65.8)	(78.3)	(63.9)	(60.9)	(63.0)	(56.4)
- ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดิน	38,140	84,003	45,165	30,798	20,332	25,356
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(36.5)	(54.0)	(39.2)	(32.5)	(24.4)	(27.5)
- ใช้จ่ายอุปโภคบริโภค	30,607	37,848	28,476	26,952	32,097	26,574
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(29.3)	(24.3)	(24.7)	(28.4)	(38.5)	(28.8)
2) เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร	15,888	27,678	15,723	11,560	11,981	17,516
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(15.2)	(17.8)	(13.7)	(12.2)	(14.4)	(19.0)
3) เพื่อใช้ทำการเกษตร	16,952	1,425	24,488	24,043	16,985	14,514
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(16.2)	(0.9)	(21.3)	(25.3)	(20.4)	(15.8)
4) หนี้อื่น ๆ ^{2/}	2,984	4,668	1,332	1,540	(1,883.0)	8,166
อัตราการใช้เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	(2.9)	(3.0)	(1.2)	(1.6)	(2.3)	(8.9)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละจากระยะเดียวกันปีก่อน

^{1/} นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

^{2/} หนี้อื่น ๆ ได้แก่ หนี้จากการค้ำประกันบุคคลอื่น หนี้ค่าปรับหรือจ่ายชดเชยค่าเสียหาย เป็นต้น

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549ข)

การที่ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทยขยายตัวสูงขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 และเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภาครัฐจึงได้มีการออกมาตรการต่าง ๆ มาเพื่อช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน โดยนโยบายการเงินที่ภาครัฐได้ออกมาเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น เช่น (1) การประกาศปรับลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน (Bank Rate) สำหรับเงินกู้ยืมปกติที่ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 3 ครั้ง จากร้อยละ 12.5 ต่อปี เป็นร้อยละ 7.0 ร้อยละ 5.5 และร้อยละ 4.0 (2) การปรับองค์ประกอบของสินทรัพย์สภาพคล่องจากเดิมที่ต้องดำรงเป็นเงินฝากที่ธปท. เหลือแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 1 ของฐานเงินฝากและเงินกู้ยืมระยะสั้นจากต่างประเทศ เพื่อช่วยลดต้นทุนของธนาคารพาณิชย์และกิจการวิเทศธนกิจ (3) การผ่อนคลายนโยบายการให้เช่าซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน โดยผู้ดำเนินการสามารถกำหนดจำนวนเงินค่างวดและระยะเวลาการผ่อนชำระได้เอง รวมทั้งผ่อนคลายนโยบายการซื้อรถยนต์และเงินรายงวดที่ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระไปแล้ว โดยขยายระยะเวลาการผัดผ่อนชำระเงินจากเดิม 2 งวดติดต่อกันเป็น 3 งวดติดต่อกัน (4) การเปลี่ยนแปลงวงเงินสูงสุดที่สถาบันการเงินจะให้กู้ยืมแก่กิจการ ซึ่งเดิมกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินกองทุน เป็นไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินให้กู้ยืมรวมของสถาบันการเงินนั้น และ (5) การปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ถือบัตรหลักของบัตรเครดิตในการออกบัตรใหม่ต้องมีรายได้ทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 180,000 บาทต่อปี และมีอายุไม่ต่ำกว่า 22 ปี จากเดิมต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 240,000 บาทต่อปี ในขณะที่เดียวกันก็มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ถือบัตรเสริมให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี จากเดิมมีอายุไม่ต่ำกว่า 22 ปี ส่วนนโยบายการผ่อนชำระหนี้บางส่วนที่กำหนดให้ผู้ถือบัตรต้องชำระขั้นต่ำในแต่ละงวดอย่างน้อยร้อยละ 10 ของยอดสินเชื่อคงค้าง และต้องไม่ต่ำกว่างวดละ 2,000 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2544 เป็นต้นไปนั้น ได้ผ่อนผันให้ผู้ถือบัตรรายเก่าที่สมัครก่อนวันที่ 1 มกราคม 2541 ผ่อนชำระแต่ละงวดในอัตราร้อยละ 5 ของยอดสินเชื่อคงค้างทั้งสิ้น แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อไปได้อีก 1 ปี

นอกจากนี้ภาครัฐยังได้ออกมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายการคลังเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย เช่น การยกเว้นการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้สุทธิในช่วง 50,000 บาทแรก การลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) จากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 7 เป็นระยะเวลา 2 ปี โครงการกองทุนหมู่บ้านฯ และการปล่อยสินเชื่อผ่านสถาบันการเงินของรัฐ โดยเน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งแม้ว่าสินเชื่อในส่วนนี้จะคิดเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสินเชื่อในระบบทั้งหมด แต่ก็มีส่วนเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ประชาชนระดับรากหญ้าและช่วยทดแทนการกู้ยืมนอกระบบ อย่างไรก็ตาม เงินกู้ยืมจากภาครัฐดังกล่าวมิได้ใช้ในการบริโภคทั้งหมด บางส่วนนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกในหมู่บ้าน

การใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่ผ่อนคลายของภาครัฐนั้นมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคใช้จ่ายและก่อหนี้มากขึ้น ขณะที่ภาคธุรกิจซึ่งประสบปัญหาด้านผลประกอบการทำให้สถาบันการเงินหลีกเลี่ยงการปล่อยสินเชื่อให้ภาคธุรกิจ และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์มาเน้นการปล่อยสินเชื่อส่วนบุคคลมากขึ้น ส่วนบริษัทเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น บริษัท จี อี แคปิตอล จำกัด (มหาชน) บริษัท อีออนธนสินทรัพย์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทแคปิตอล โอเค จำกัด (มหาชน) ก็เริ่มเข้ามามีบทบาทในการให้สินเชื่อมากขึ้น ส่งผลให้ยอดเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังตารางที่ 1.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายอดสินเชื่อคงค้าง ณ สิ้นปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากช่วง ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยและภูมิภาคเอเชีย ร้อยละ 26.0

ตารางที่ 1.3 ยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2538-2547

ปี	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
2538	523,437.0	-
2539	612,594.5	17.0
2540	652,516.4	6.5
2541	594,967.2	-8.8
2542	567,166.4	-4.7
2543	511,571.6	-9.8
2544	494,790.3	-3.3
2545	565,679.0	14.3
2546	732,639.2	29.5
2547	821,954.4	12.2

หมายเหตุ : รวมธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมสาขาธนาคารพาณิชย์ไทยในต่างประเทศ) สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และสำนักงานวิเทศธนกิจของธนาคารต่างประเทศ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2549)

นอกจากนี้ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการแข่งขันเพื่อขยายฐานลูกค้าของสถาบันการเงินและบริษัทที่ให้สินเชื่อบัตรเครดิตต่าง ๆ มีส่วนผลักดันให้มีการใช้บัตรเครดิตแพร่หลาย

ยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อมีความมั่นใจในภาวะการมีงานทำและมีรายได้สูงขึ้น จึงเป็นช่วงเวลาสำหรับการเปลี่ยนหรือซื้อสินค้าคงทนใหม่หลังจากที่ชะลอการซื้อในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับต่ำนั้นช่วยลดภาระดอกเบี้ยจ่ายของครัวเรือนลงมาก ทำให้ผู้กู้สามารถผ่อนหนี้สูงขึ้นได้โดยไม่เพิ่มภาระการชำระคืนหนี้ต่อเดือน

ผลจากการดำเนินนโยบายการเงินและการคลัง ทำให้ภาวะเศรษฐกิจประเทศไทยฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งสามารถวัดได้จากอัตราการว่างงาน รายได้ต่อหัวของประชากร และดัชนีความเชื่อมั่นของผู้บริโภค จะเห็นได้ว่าหลังจากปี พ.ศ. 2540 อัตราการว่างงานลดลงเป็นลำดับ โดยในปี 2541 มีอัตราการว่างงาน ร้อยละ 4.4 เมื่อถึงปี 2542 อัตราการว่างงานลดลงเหลือร้อยละ 4.2 และยังคงลดลงเรื่อยมาจนกระทั่งปี 2549 มีอัตราการว่างงานเพียงร้อยละ 1.5 (ตารางที่ 1.4)

ตารางที่ 1.4 การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ. 2541-2549

หน่วย : พันคน

	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
กำลังแรงงาน	32,459.7	32,719.1	33,223.8	33,813.5	34,261.6	34,901.7	35,717.8	36,132.0	36,429.0
ผู้มีงานทำ	30,104.5	30,663.3	31,292.6	32,104.2	33,060.9	33,841.0	34,728.8	35,257.2	35,685.5
ผู้ว่างงาน	1,413	1,370	1,194	1,124	823	754	739	663	552
อัตราการว่างงาน	4.4	4.2	3.6	3.3	2.4	2.2	2.1	1.8	1.5

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549)

รายได้ต่อหัวประชากร (Per Capita GDP) พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติด้านการผลิต ณ ราคาคงที่ โดยใช้ปี พ.ศ. 2541 เป็นปีฐาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อคนขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.6 ในปี พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 5.4 ในปี พ.ศ. 2545 และยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2549 พบว่ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 9.5 โดยเพิ่มขึ้นมากที่สุดในช่วงมหภาคการเกษตร คือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15.9 (ตารางที่ 1.5)

ตารางที่ 1.5 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติด้านการผลิต ณ ราคาคงที่ ปี พ.ศ. 2541

หน่วย : ล้านบาท

	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548p	2549p
ภาคการเกษตร	435,507	444,185 (2.0)	468,905 (5.6)	514,257 (9.7)	615,854 (19.8)	669,498 (8.7)	721,682 (7.8)	836,077 (15.9)
นอกภาคการเกษตร	4,201,572	4,478,546 (6.6)	4,664,597 (4.2)	4,936,386 (5.8)	5,301,514 (7.4)	5,820,349 (9.8)	6,365,978 (9.4)	6,980,397 (9.7)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	4,637,079	4,922,731 (6.2)	5,133,502 (4.3)	5,450,643 (6.2)	5,917,368 (8.6)	6,489,847 (9.7)	7,087,660 (9.2)	7,816,474 (10.3)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อคน (บาท)	75,026	79,098 (5.4)	81,915 (3.6)	86,322 (5.4)	92,960 (7.7)	101,092 (8.7)	109,440 (8.3)	119,825 (9.5)
ประชากร (1,000 คน)	61,806	62,236 (0.7)	62,668 (0.7)	63,143 (0.8)	63,655 (0.8)	64,197 (0.9)	64,763 (0.9)	65,233 (0.7)

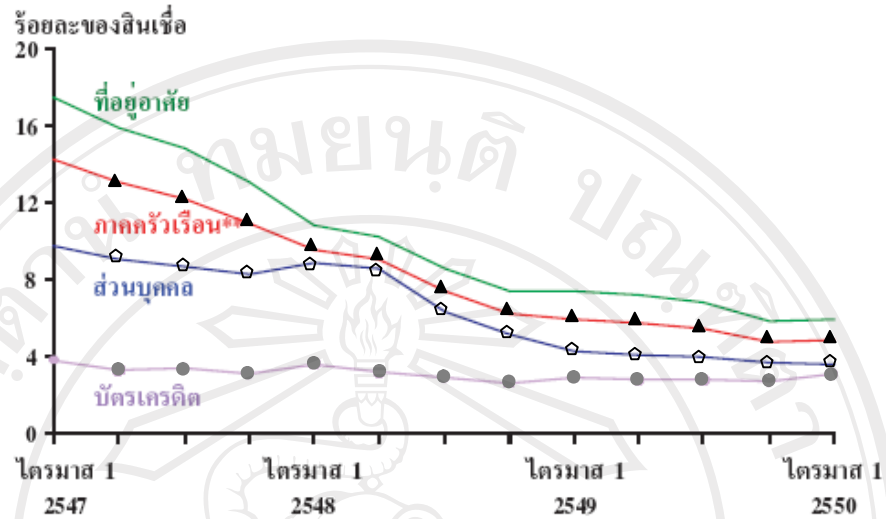
หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละจากระยะเดียวกันปีก่อน

P = ข้อมูลเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550)

ส่วนดัชนีความเชื่อมั่นของผู้บริโภค (Consumer Confidence Index : CCI) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ซึ่งดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคนี้ได้อ้างอิงข้อมูลจากสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ เพื่อใช้เป็นดัชนีวัดประเมินความรู้สึกของผู้บริโภคเกี่ยวกับภาวะการจ้างงานในปัจจุบันและอนาคต รายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจะสามารถบอกแนวโน้มการว่างงาน อัตราเงินเฟ้อหรือเงินฝืด ตลอดจนขนาดของรายได้ที่แท้จริงได้ โดยระดับค่าของดัชนีหากมีค่าเข้าใกล้ 100 หมายถึง ความเชื่อมั่นผู้บริโภคต่อภาวะเศรษฐกิจดี และหากดัชนีมีค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง ความเชื่อมั่นผู้บริโภคต่อภาวะเศรษฐกิจไม่ดี จากรูปที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าหลังจากรัฐบาลมีการใช้มาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2547 ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคเริ่มค่อย ๆ ลดลง เนื่องจากมีสัญญาณหนี้สินของภาคครัวเรือนสูงขึ้น ทำให้ภาครัฐเริ่มมีการเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคก็เริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2549

รูปที่ 1.2 สัดส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์*

หมายเหตุ : * ธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ไทย และสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

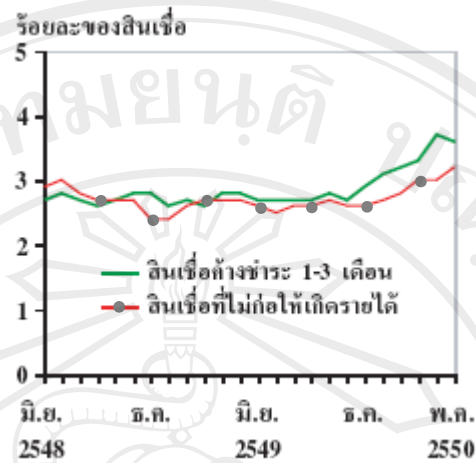
** สินเชื่อที่ให้แก่ภาคครัวเรือน ประกอบด้วย สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคล

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2550)

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาสินเชื่อภายใต้การกำกับของ ธปท. ทั้งข้อมูลในไตรมาสที่ 1 และข้อมูลเบื้องต้นของไตรมาสที่ 2 พบว่าในส่วนของบัตรเครดิต ยอดคงค้างของสินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ (ค้างชำระ 1-3 เดือน) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (รูปที่ 1.3) ส่วนหนึ่งมาจากเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ประกอบกับการประกาศมาตรการเกี่ยวกับบัตรเครดิตของ ธปท.¹ มีผลทำให้ภาระการผ่อนชำระสินเชื่อบัตรเครดิตทยอยปรับสูงขึ้น และเมื่อจำแนกตามกลุ่มรายได้ของผู้กู้ พบว่าสินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษเพิ่มขึ้นในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง (รูปที่ 1.4) หรืออีกนัยหนึ่งเสถียรภาพทางการเงินของภาคครัวเรือนในกลุ่มรายได้ต่ำมีความเปราะบางเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

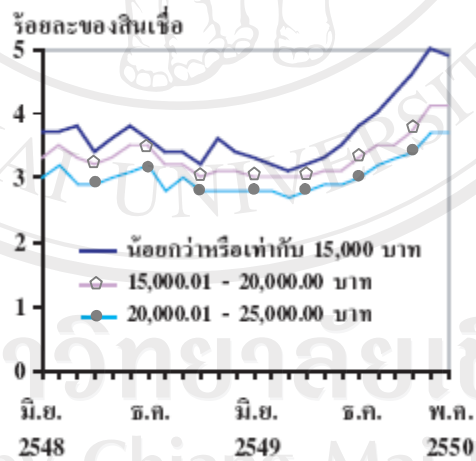
¹ ธปท. อนุญาตให้ผู้ให้บริการสินเชื่อบัตรเครดิตเพิ่มอัตราดอกเบี้ยขึ้นจากร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 20 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2549 และยังเปลี่ยนเกณฑ์การผ่อนชำระขั้นต่ำจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 10 ของสินเชื่อคงค้าง โดยผู้ให้บริการฯ ต้องปฏิบัติตามภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2550

รูปที่ 1.3 สัดส่วนสินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ และสัดส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวม

หมายเหตุ : สินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ หมายถึง สินเชื่อค้างชำระตั้งแต่ 1-3 เดือน
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2550ข)

รูปที่ 1.4 สัดส่วนสินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ จำแนกตามรายได้ของผู้กู้

หมายเหตุ : สินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ หมายถึง สินเชื่อค้างชำระตั้งแต่ 1-3 เดือน
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2550ข)

อนุสรณ์ ธรรมใจ (2548) ได้เขียนเรื่องนี้คร่าวๆ ซึ่งอ้างถึงคำกล่าวของศาสตราจารย์ ดร.พอล ครูกแมน นักเศรษฐศาสตร์ เมื่อครั้งมาบรรยายในประเทศไทยได้กล่าวเตือนว่าเป็นห่วงหน้าคิ้วเรื้อนของไทยมากกว่าหน้าสาธารณะของไทย โดยชี้ว่าหน้าสาธารณะไม่ใช่เรื่องเลวร้ายตรงเท่าที่เศรษฐกิจยังมีการเจริญเติบโตที่ดี และมีการควบคุมการสร้างหนี้ที่เหมาะสม มีการศึกษาวิจัยอย่างดีก่อนการลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ ส่วนหน้าคิ้วเรื้อนและหน้าบึ้งครัดนั้นต้องระมัดระวังให้ดี เพราะจะทำให้คนขาดวินัยทางการเงิน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าหลายฝ่ายเริ่มมีความกังวลในเรื่องหน้าคิ้วเรื้อนของไทย มีการให้ความสนใจและกล่าวถึงความน่าเป็นห่วงของปัญหาหนี้คร่าวเรื้อนไทยว่าอาจเป็นสาเหตุของการขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอนาคต โดยเฉพาะหากปริมาณหนี้ของคร่าวเรื้อนมีมูลค่าสูงกว่ารายได้ปัจจุบันและรายได้ในอนาคต อาจทำให้คร่าวเรื้อนขาดความมั่นคงทางการเงินซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ และอาจจะนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาทางด้านสังคมต่าง ๆ ตามมาได้

ดังนั้น การศึกษาให้ทราบถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของคร่าวเรื้อนพฤติกรรมในการก่อหนี้ของคร่าวเรื้อน และศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้และมูลค่าหนี้ของคร่าวเรื้อน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเฝ้าติดตามและสังเกตคร่าวเรื้อนที่มีความเสี่ยงและเป็นข้อมูลช่วยในการสนับสนุนให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการหรือนโยบายเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการก่อหนี้ของภาคคร่าวเรื้อนที่จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในระยะต่อไป ซึ่งปัจจุบันทางการได้ให้ความสนใจศึกษาและติดตามอย่างใกล้ชิด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และการก่อหนี้ของคร่าวเรื้อนในภาคเหนือ
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้ของคร่าวเรื้อนในภาคเหนือ
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของคร่าวเรื้อนในภาคเหนือ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

สามารถนำผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการก่อหนี้ของคร่าวเรื้อนในภาคเหนือทั้งหมด 17 จังหวัด มาใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายเพื่อประเมินลักษณะทาง

เศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีความเสี่ยงต่อการก่อหนี้ที่จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดควบคุมการก่อหนี้ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือโดยใช้ตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนซึ่งคาดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนก่อหนี้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจของภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งรวบรวมจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2547 เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา

1.5 นิยามศัพท์

หนี้ครัวเรือน หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้าน และหรือที่ดิน กู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน รวมถึงเพื่อการศึกษา และรายจ่ายอื่น ๆ ทุกประเภท กู้ยืมมาเพื่อใช้ในธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร รวมถึงการลงทุนซื้ออุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการทำการเกษตร รวมทั้งการลงทุนซื้ออุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และกู้ยืมมาเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น หนี้ที่เกิดจากการค้าประกันให้บุคคลอื่น หนี้ค่าปรับหรือจ่ายชดเชยค่าเสียหาย โดยการกู้ยืมนี้ครอบคลุมถึงการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจ (ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์) ฯลฯ และไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และบุคคลอื่นภายนอกครัวเรือน

ภาคเหนือ จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้กำหนดพื้นที่ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับในการทำวิจัยครั้งนี้ และเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปฏิบัติการ การดูแลรับผิดชอบของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือทั้ง 17 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร พิจิตร สุโขทัย อุทัยธานี และตาก

หัวหน้าครัวเรือน จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

ชั้นทางเศรษฐกิจ จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง อาชีพ โดยจะแบ่งตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง ผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือ เงินสวัสดิการ เงินบำนาญ หรือมีรายได้จากการเก็บดอกผล หรือผลประโยชน์ จากสินทรัพย์

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง เครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ที่ดื่มน้ำที่บ้านและดื่มนอกบ้าน เช่น เบียร์ เหล้า ไวน์

ค่าตรวจรักษาพยาบาล ค่าเวชภัณฑ์ และค่าบริการส่วนบุคคล จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง ค่ายาแผนปัจจุบัน ยาสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ วิตามินต่าง ๆ ถูยงอนามัย ค่าเวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยนอก ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยใน ทั้งการรักษาแบบพื้นบ้าน/สมุนไพร หรือแพทย์โบราณ ค่ารักษาพยาบาลที่สถานอนามัย โรงพยาบาลอำเภอ/จังหวัด โรงพยาบาลเอกชน คลินิกแพทย์ ค่าตรวจรักษาฟันที่คลินิกทันตกรรม การนวดฝ่าเท้า และการตรวจวัดสายตาประกอบแว่น

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาลและการพนันอื่น ๆ จากนิยามศัพท์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล สลากกินรวม การพนันอื่น ๆ